

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Předměty, pojmy a teorie v bakalářských pracích studentů

oboru sociální antropologie na FF UPa 2001-2013

Martin Černý

Bakalářská práce

2016

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Martin Černý

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Adamovi Horálkovi, Ph.D za rady a připomínky při konzultacích, jenž mi pomohly k vytvoření této bakalářské práce. Další poděkování patří mé rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Anotace

Předmětem mé bakalářské práce je analýza studentských prací na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice a článků ze sociologických článků. Práce se nejprve zabývá vymezením základních pojmů, na něž je rozčleněn korpus-kategorie, metody, regiony, klíčová slova. Do těchto pojmů jsem roztřídil jednotlivé práce studentů. V praktické části jsem vypracoval přehled kvantitativního zastoupení prací podle vybraných kritérií a rozebíral jsem jejich vzájemné vztahy mezi jednotlivými pojmy a bakalářskými pracemi a články.

Klíčová slova

bakalářské práce, články, témata, metody

Title

Objects, concepts and theories in the bachelor's thesis in the social anthropology FF UPa 2001 - 2013

Annotation

The subject of my thesis is to analyze student work at the Faculty of Arts, University of Pardubice and articles of sociological articles. Firstly, the work deals with the definition of basic concepts, which is divided into body-categories, methods, regions keywords. Do these concepts I categorized each student work. In the practical part I made an overview of the quantitative representation of work by selected criteria and then analyzed'm their interrelationships among concepts and bachelor works and articles.

Keywords

bachelor, thesis, articles, topics, methods

Obsah:

Úvod	5
Cíl práce	7
I. Teoreticko-metodologická část	8
1.1. Vytvoření korpusu	8
1.2. Rozčlenění korpusu	8
1.2.1. Kategorie	9
1.2.2. Antropologické metody	10
1.2.2.1. Metody studentů	12
1.2.2.1.1. Etnografie	12
1.2.2.1.2. Dotazník	14
1.2.2.1.3 Rozhovor	15
1.2.2.1.4. Pozorování	16
1.2.3. Regiony	18
1.2.4. Klíčová slova	18
1.3. Prameny a počátky terénního výzkumu	18
II. Analýza korpusu	23
2.1. Bakalářské práce obhájené v letech 2001-2013	23
2.2. Bakalářské práce obhájené v letech 2014-2020	34
Závěr	40
Použitá literatura a webové stránky	42
Přílohy	42

Úvod

Filozofická fakulta má na Univerzitě Pardubice svoji historii. Nebyla její součástí od prvopočátku, ale vznikla až v roce 2001 a postupně se vyvíjela. Součástí jejich závěrečných zkoušek je i zpracovávání bakalářské práce. Velmi zajímavý je právě pohled z různých hledisek na vývoj a výběr témat jejich prací. Hlavně a témata bakalářských prací studentů jsem se právě zaměřil ve své bakalářské práci a zpracoval jejich určitou analýzu.

Jak jsem již naznačil výše, moje bakalářská práce se bude věnovat bakalářským pracím. Zadané téma zní Předměty, pojmy a teorie v bakalářských pracích studentů oboru sociální antropologie na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice 2001 – 2013. Přesný počet těchto bakalářských prací je celkem 162. Dále jsem použil metodu dotazníku, abych získal data od studentů, kteří budou obhajovat nebo už obhájili své bakalářské práce v pozdějších letech, konkrétně 2014-2020. Tento dotazník jsem rozdál celkem 35 studentům. Moje bakalářská práce se skládá z šesti částí, kterými jsou úvod, cíle práce, korpus, analýza korpusu, shrnutí a závěr. V úvodu seznamuji čtenáře se svou prací. V cíli práce si stanovím výzkumné otázky, například vývoj témat, využívané metody, zaměření bakalářských prací nebo zjišťuji, zda zde probíhaly nějaké trendy. Další částí mé bakalářské práce je korpus, který můžeme také označit jako teoretickou část. Zde se budu snažit popsat kategorie, témata, etnografie, metody, regiony a klíčová slova. V části kategorie vysvětluji, jaká jsem zvolil témata, do kterých jsem zařazoval bakalářské práce a také rozčlenění těchto kategorií. Následně v korpusu se pokusím definovat termíny etnografie. V dalších částech korpusu se budu zabývat historickými terénními výzkumy antropologů a dále popisovat, co to jsou metody, regiony a klíčová slova a jejich členění. Poté se začnu věnovat analýze neboli praktické části, kde se pokusím nalézt vztahy mezi bakalářskými pracemi obhájenými v letech 2001-2013 a bakalářskými pracemi obhájenými v pozdějších letech. Také se pokusím nalézt

nějaké pravidelnosti a souvislosti mezi kategoriemi, metodami, regiony, klíčovými slovy, obhájenými bakalářskými pracemi. V závěru provádím souhrnné hodnocení analyzovaných prací.

Cíl práce

Záměrem tohoto výzkumu bylo sestavit přehled obhájených bakalářských prací v oboru sociální antropologii na Univerzitě Pardubice v letech 2001-2013, nasbírat data pomocí metody dotazníku v bakalářských pracích v letech 2014-2020 a následně studiem literatury nasbírat data o terénních výzkumech, které prováděli antropologové v historii. Především nás zajímá nejen, jaký byl vývoj témat ale také, které metody zjišťování informací studenti využívali nebo na jaké oblasti výzkumu se studenti zaměřovali. Vyhledám též nejčastější používaná klíčová slova v bakalářských pracích. V pracích, kde jsem získával data pomocí dotazníku, mne také zajímal důvod, proč si studenti dané téma vybrali a co jim bakalářská práce přinesla. U bakalářských prací obhájených v letech 2001-2013 vypíši název, vedoucího bakalářské práce, rok obhájení, využívané metody, zařadím je do zvolených regionů a kategorií a vyhledám klíčová slova. Následně se budu snažit mezi nimi najít souvislosti a pravidelnosti. Poté vytvořím přehledné tabulky a provedu analýzu tohoto rozčlenění.

I. Teoreticko-metodologická část

V této části se nejprve budu snažit popsat termíny kategorie, témata, etnografie a kulturní antropologie, metody, regiony a klíčová slova. Pak v části kategorie vysvětluji, jaká jsem zvolil témata, do kterých jsem zařazoval bakalářské práce a také rozčlenění těchto kategorií. Následně v korpusu se pokusím definovat termíny etnografie. Poté v dalších částech korpusu budu popisovat, co to jsou metody a jaké typy metod studenti využívali. Na závěr definuji slova region a klíčové slovo a jejich členění.

1.1. Vytvoření korpusu

Cílem mé bakalářské práce byl výzkum témat obhájených bakalářských prací studentů v letech 2001-2020 na oboru sociální antropologie Filozofické fakulty Univerzity Pardubice. Zaměřil jsem se na dynamiku jejich postupného vývoje a výběr výzkumných témat.

Východiskem pro zpracování práce byla praktická část, ve které jsem vytvořil soupis témat studentských prací. V případě bakalářských prací z let 2001-2013 jsem získával data přímo z těchto prací v univerzitní knihovně, dále jsem použil metodu dotazníky pro bakalářské práce z pozdějších let, tedy 2014-2020 a nakonec studiem literatury jsem vyhledal terénní výzkumy antropologů v historii. Poté jsem z těchto všech těmito pracemi seznámil a vypsals jejich stručný obsah z internetových stránek univerzity. Dále bakalářské práce jsem si dále roztřídil podle kategorií, metod průzkumu a podle regionů, v kterých studenti prováděli výzkum. Následně jsem vyhledal ke každé práci také klíčová slova. Po tomto rozčlenění jsem se začal zabývat vlastní analýzou prací.

1.2. Rozčlenění korpusu

Po prozkoumání některých bakalářských prací jsem zjistil, že se nabízí možnost tyto

práce rozčlenit na kategorie, metody, regiony a klíčová slova. Popisuji v této části, do jakých kategorií jsem roztrídil bakalářské práce. Dále definuji metody, které si studenti vybírali. Seznamuji čtenáře s regiony, o kterých studenti prováděli výzkum a vypisuji nejčastěji objevující se klíčová slova.

1.2.1. Kategorie

Prvním tématem v rozčlenění jsou kategorie, které slouží k tematickému uspořádání. Každá kategorie může mít jednu nebo i více nadřazených i podřazených kategorií a poté tvoří stromovou neboli hierarchickou strukturu. Bakalářské práce mám rozdělené dle relevantních kategorií neboli témat. Těmito kategoriemi jsou etnicita, gender, kultura, média, medicínská antropologie, město a venkov, migrace, náboženství, politika, rituály, socialismus, sociologie, sociální služby, výzkum, umění, životní styl. První z kategorií je umění, kam jsem zařadil práce, které se věnovaly například hudbě nebo malířství. Bakalářské práce jsem zařazoval do těchto kategorií na základě anotací a klíčových slov, které jsem u každé práce vyhledal zvláště v univerzitní knihovně. Pokud jsem si nebyl jistý tím, do které kategorie danou práci zařadit, tak jsem se dále rozhodoval podle odborné literatury, kterou studenti uváděli ve zdrojích svých bakalářských prací. V tématu etnicita psali autoři o národnostních menšinách hlavně na území České republiky. Třetím tématem, které jsem zvolil, je náboženství, v něm studenti psali o náboženských rituálech, nadpřirozených bytostech nebo o pověstech a legendách. Často se také objevovaly práce o antropologii města, venkovském zemědělství atd. Tuto část jsem nazval město a venkov. Dalším okruhem byla migrace, kde se objevovala témata o stěhování národnostních menšin nejvíce v rámci České republiky, ale vyskytly se i práce zabývající se migrací i v Holandsku a ve Spojených státech amerických. V sociálních službách se autoři věnovali často problémům bezdomovectví a chudobě. Do okruhu životního stylu patří hlavně využití volného času. Autoři se v daných bakalářských pracích se zaměřili

na své zájmy. Vybírali hlavně z oblasti sportu, módy, kulturního vyžití apod. Dalším tématem, které se objevovalo, je medicínská antropologie, kde se studenti zabývali například léčbou duševně nemocných, hippoterapií nebo využívání přírody k léčbě. Často se studenti zaměřovali také na politické problémy a z tohoto okruhu zde najdeme třeba vztahy v pohraničních oblastech nebo se autoři zabývali životem v době válek či po válce. V případě kategorie rituály psali autoři zase o tradicích při významných životních událostech. Pokud se podíváme na téma umění, tak zde najdeme zase oblíbené téma graffiti. Lidským chováním se studenti zabývali u tématu sociologie a také se objevilo téma socialismus.

Shrnutí rozčlenění korpusu

V této kapitole jsem čtenáře seznámil, do kterých kategorií jsou bakalářské práce rozčleněny, dále též popisuji definice nejčastěji využívaných metod. Vysvětluji zde také, rozdělení prací do vybraných regionů a nakonec předkládám, jaká se objevovala nejčastější klíčová slova.

1.2.2. Metody

V dané části se věnuji metodám, díky kterým můžeme sbírat data. V antropologii termín metoda znamená postup, který využíváme při snaze dosáhnout určitého cíle výzkumu, tedy k získávání vědeckých poznatků a písemnému zpracování etnografických dat. Metodikou rozumíme návod na provádění těchto výzkumů, zatímco metodologií pak rozumíme teorii těchto postupů provádění výzkumů. V současné době patří mezi hlavní antropologické metody terénní výzkum, komparace, historická, experimentální a případová studie (M. Soukup používá termín kazuální). Terénní výzkum je získávání etnografických dat při nezprostředkovaném kontaktu se zkoumanou komunitou. Tato metoda je v antropologii

jednou z nejčastějších, což potvrzují též bakalářské práce obhájené na KSV FF UPa.

Komparace je popisována jako provádění srovnání vybraného jevu v mezikulturní perspektivě. Historická metoda znamená výzkum vzniku a vývojových proměn určitého jevu, zatímco experimentální metoda je řízené a kontrolované navozování jevů za účelem sledování a měření vybraných proměnných. Případová studie, neboli také kazuální metoda, je sledování jednoho případu, který může být považován za model nějakého jevu.

Během získávání etnografických dat při terénním výzkumu můžeme využít několika technik, pomocí kterých získává výzkumník nejrůznější údaje o způsobu života příslušníků určité zkoumané skupiny. Mezi tyto techniky patří rešerše literatury, záznam etnografických dat, zúčastněné pozorování, práce s informátory, životní příběhy, sběr genealogií, vizuální techniky, nativní kresba a reflexivita. (viz Soukup 2015, s. 78)

Rešerše literatury je zjišťování současného stavu problematiky. Další technikou může být záznam organizace dat získaných prostřednictvím technik terénního výzkumu. Zúčastněné pozorování znamená přímý nezprostředkovaný kontakt se zkoumanou komunitou a participace na jejím životě za účelem získání etnografických dat. Práce s informátory je získávání etnografických dat spoluprací a komunikací s příslušníkem zkoumané kultury. Další technikou může být životopis vybraného příslušníka určité kultury. Sběr genealogií popisujeme jako zjišťování příbuzenských a manželských vztahů ve zkoumané komunitě. Mezi techniky také patří technika vizuální, kterou je pořizování a tvorba filmů jako prezentace kultury. Etnografická data můžeme také získávat pomocí zkoumání kulturních jevů prostřednictvím kreseb. Poslední technikou je reflexivita, což je sledování mnohačetných vlivů přítomnosti výzkumníka na interakce s příslušníky zkoumané komunity a mezi nimi. (Soukup 2015, s. 78)

1.2.2.1. Metody studentů

Při zkoumání teoretických témat autoři sbírali informace čtením knih, internetu, časopisů nebo antropologických textů. Studenti nejčastěji získávali poznatky pro svou bakalářskou práci metodami, jako jsou dotazník, rozhovory zúčastněné pozorování nebo deník. Lze se však setkat i s jinými metodami výzkumu, jako například srovnávání, analýza, případová studie, experimentální a historická metoda či evaluace. Já se v této kapitole zaměřím hlavně na metody, které využívali studenti a antropologové v počátcích terénního výzkumu.

1.2.2.1.1. Etnografie

První metodou, kterou studenti získávali data, je etnografický výzkum, jehož cílem je získání celistvého obrazu o určité skupině, instituci nebo společnosti, zkoumá a popisuje tedy v jednotlivých kulturách a společnostech například chování, zvyky, umění nebo hudbu.

Zatímco kvalitativní výzkumník se zabývá výzkumem ve vlastní skupině, tak v tradiční etnografii probíhají výzkumy u nějakého kmene na odlehlém místě. Během kvalitativního výzkumu se výzkumník snaží získávat informace o každodenních činnostech ve skupině pomocí pozorování a rozhovorů. Tento výzkum nezačíná hypotézami, ale hlavním cílem je porozumět dění ve skupině a sledování jednotlivých aktivit.

Naopak pro etnografii je důležité zkoumání pohledů členů skupin, obsahu a formě jejich myšlení, interakci a sociálními praktikami.

„Pohled etnografa nebývá stejný s členy skupiny při každodenním posuzování skutečnosti ve skupině, proto stojí na začátku otázka, jak jedinci společně vytvářejí sociální skutečnost. Etnograf musí zcizit důvěrně známé, považovat to za neznámé a snažit se porozumět procesu, který vedl k dané formě života. Odhaluje mechanismy tohoto procesu.“ (Hendl 2005)

V etnografii se objevují pojmy jako kultura, ale také termíny, se kterými se běžně

příliš nesetkáme, mezi nejčastější patří etnocentrismus, emická a etická perspektiva nebo holismus. Pojem kultura můžeme popsat jako systém sdílených názorů, hodnot, praktik, jazyka, norem, rituálů a materiálních věcí. Tento systém vyjadřuje, jak určitá skupina pojímá svět a život. Kultura má své podskupiny většího společenství a nazýváme je subkulturami. Takovou subkulturou může být například škola, kde můžeme odděleně studovat subkultury studentů, asistentů, profesorů nebo administrativních pracovníků. Dalším pojmem je etnocentrismus, což je hodnocení jiných názorů z vlastního pohledu a jejich popisování vlastními pojmy. Etnocentrismus rozlišujeme na základní, umírněný, agresivní, sekundární a univerzální. Zatímco emická perspektiva je pohled na život, jak jej vnímají a popisují členové zkoumané společnosti, tak etickou perspektivu popisujeme jako analytický pohled antropologa. A poslední ze zmíněných pojmů – holismus – je názor, že celek není jen pouhý souhrn jednotlivých částí, ale i nehmotný a nepoznatelný a někdy až mystický činitel celistvosti. Celek ovšem můžeme také rozdělit na části, ale tím zanikne celkovost. (Hendl 2008:s.116)

Pro etnografický výzkum je důležitý delší pobyt v terénu, pružná strategie a etnografické psaní. Během pobytu v terénu je cílem výzkumníka pomocí skrytého nebo zjevného zúčastnění každodenního života ve zkoumané skupině a získávat informace pozorování, nasloucháním nebo kladením otázek. Výzkumník si musí držet odstup od skupiny a právě v určité fázi výzkumu vzniká nebezpečí, že dojde ke ztrátě tohoto odstupu. V případě pružné strategie je nutné, aby výzkumník měl schopnost ve správné situaci zvolit nejlepší možnou metodu pro získávání informací, proto je důležité, aby využíval všechny tyto metody, kterými jsou zúčastněného pozorování, individuální rozhovoru, skupinové rozhovory, shromažďování artefaktů, historické a aktuální dokumenty fotografie a také video. Nakonec je pro výzkumníka také důležité etnografické psaní, kdy píše poznámky o všem, co zpozoruje, slyší, prožívá při výzkumu ve skupině. Poté z těchto poznámek většinou musí sepsat

výslednou zprávu.

1.2.2.1.2. Dotazník

Metoda dotazníku se používá v případě, že chceme zjistit informace ve větší skupině. „Metoda dotazníku se používá už několik let k průzkumům veřejného mínění a je to jedna z nejběžnějších metod. Nejčastěji je používají firmy nebo politické strany, aby zjistili potřeby občanů. Dotazníky se dělí podle formy na písemné a elektronické.“ (Hendl, 2015)

U této metody existují výhody i nevýhody. Mezi nevýhody patří anonymita respondentů, takže se si nemůžeme ověřit totožnost, případně se doptat na další otázky nebo mohou respondenti vyplnit nepravdivé odpovědi. Dotazník také patří k nejlevnějším metodám průzkumu a snadno se vyhodnocuje. Dalšími nevýhodami mohou být také možnost pro respondenty vynechat některé otázky nebo nízká návratnost. Naopak výhodou je jednoduchá forma, menší časová náročnost nebo snadné a rychlé získání informací od vysokého počtu osob.

Dotazník obsahuje dvě části. V první neboli vstupní části najdeme jméno autora dotazníku nebo název a adresu instituce, která dotazník zadává. Dále se v první části se můžou objevit cíle dotazníku, pokyny k vyplnění a poděkování za čas na vyplnění. V druhé části dotazníku obsahuje samotné otázky. Tyto otázky se dělí na otevřené, polouzavřené a uzavřené. U otevřených otázek se odpovídá vlastními slovy. V případě polouzavřených otázek musí respondent nejdříve napsat odpověď a poté přidá také vysvětlení otevřenou otázkou. Předem navržené odpovědi najdeme u uzavřených otázek, kde si respondent vybere některou z možností. Uzavřené otázky se dále dělí na dichotomické a trichotomické, výběrové, výčtové a škálové. V případě dichotomických a trichotomických otázek je vždy výběr z odpovědí ANO/NE nebo ANO/NE/NEVÍM. Zatímco u výběrových je možné vybrat pouze jednu možnost, tak u výčtových otázek je možné vybrat hned několik možností. Škálové otázky se

používají v případě, kde má respondent určit hodnocení odpovědí pomocí výběru stupnice, pořadí nebo rozdělováním bodů mezi jednotlivé možnosti. (Reichel 2009:s.99-122)

Pokud chceme vytvořit dotazník, je důležité, abychom se zaměřili na zásady formulování otázek. Mezi tyto zásady patří jednoznačnost, což znamená používání jednoduchých a výstižných vět, srozumitelnost, stručnost, nepoužívání sugestivních otázek, které mohou napovídat odpověď a naopak používat pouze otázky, u kterých odpovědi pomohou k dosažení cíle výzkumu. Dotazník by také neměl být příliš dlouhý, aby neodradil respondenty od vyplnění některých otázek.

1.2.2.1.3. Rozhovor

Druhou možností, jak získávat informace při vlastním výzkumu, je rozhovor neboli interview. „Cílem rozhovoru není jen zjistit informace, ale také navázat kontakt s osobou, proto musíme sledovat i například jeho chování, protože každé chování je komunikací, nejen slovní projev. Z tohoto důvodu v komunikaci existují dvě složky. První složkou je složka digitální, což je verbální komunikace. V této verbální komunikaci znamená uspořádání znaků jazyka podle pravidel. Druhá je analogová složka, která by se dala také nazvat jako neverbální komunikace. Patří sem například postoj, gesta, výraz tváře nebo intonaci hlasu.“ (Soukup 2014:s.99)

Metoda rozhovoru se rozlišuje za prvé podle počtu osob na individuální nebo skupinové. Druhé rozlišení rozhovoru je podle struktury otázek na volný, polostrukturovaný, strukturovaný a narativní neboli neformální. Neformální rozhovor je rozhovor, který je vedený při vhodné příležitosti a má povahu volného povídání ze zájmu o téma nebo osobu. Nestrukturovaný rozhovor se od neformálního rozhovoru odlišuje tím, že účastníci rozhovoru si uvědomují, že se nejedná o pouhé popovídání, nýbrž o cílené, ale o neformalizované získávání informací. Výzkumník se drží pouze témat, která ho zajímají, ale průběh rozhovoru

nijak formálně nekontroluje ani ho neřídí. Při polostrukturovaném interview má výzkumník předem připravená témata, která se mají stát předmětem rozhovoru. Výzkumník si může předem určit jejich pořadí, ale samotný rozhovor má do značné míry volný průběh. Pro výzkumníka mohou získávat informace také jeho asistenti, kteří ale musí obdržet, pokud je to možné, psané instrukce, jak vést rozhovor a jakým tématům se při rozhovoru věnovat. Čtvrtým typem interview je strukturovaný rozhovor, který je veden podle předem daného scénáře. Při rozhovoru jsou účastníkovi kladeny připravené otázky a případně i škály odpovědí. (Hendl 2008:s.101)

Rozhovor probíhá tím způsobem, že by se v úvodu měl výzkumník nejdříve představit, vysvětlit, jaké jsou cíle výzkumu, zajistí respondentovi anonymitu a požádat respondenta o povolení nahrávání rozhovoru na diktafon. V úvodu případně také výzkumník zodpoví respondentovy otázky a poté probíhá takzvané rozehrání, kde se výzkumník snaží, aby se respondent uvolnil, například ho vyzve, aby mu řekl něco o místě, kde probíhá rozhovor. Další částí je hlavní rozhovor, kde výzkumník pokládá předem připravené otázky. Na konci rozhovoru proběhne uvolnění atmosféry, poté poděkování a rozloučení.

(Hendl 2008:s.166-171)

1.2.2.1.4. Pozorování

Poslední metodou získávání informací je pozorování. Pomocí pozorování sledujeme jevy, které nevyvolal samotný výzkumník a jevy, které můžeme zaznamenat pomocí lidských smyslů. Existují tři rozlišení pozorování. První rozlišení pozorování je na zúčastněné a nezúčastněné. Metodu zúčastněného pozorování můžeme popsat jako účast na dění a životě ve skupině lidí, kdy se výzkumník snaží proniknout do skupiny, učí se jazyk a kulturu a navazuje vztahy. „Zúčastněné pozorování má své hlavní rysy, kterými jsou pobyt mezi příslušníky zkoumané komunity po delší časové období, osvojování si místního jazyka a jeho

užívání, aktivní podíl na každodenních, rutinních činnostech i mimořádných událostech, a to spolu s lidmi, kteří jsou jejich plynými účastníky, užívání běžných rozhovorů s lidmi jako etnografického interview, informální pozorování během odpočinku či potulování po okolí, zaznamenávání etnografických dat získaných pozorováním, užívání explicitních i mlčky získaných informací za účelem analýzy a interpretace.“ (Soukup 2014, str.94)

Tato metoda má svoje výhody i nevýhody. Jednou z výhod může být, že poskytuje vhled do kontextu vztahů a událostí, dále zvyšuje šanci na získání přístupu k jinak nedosažitelným datům nebo poskytuje předporozumění etnografickým datům z hlediska příslušníka zkoumané skupiny či komunity. Nevýhodami zúčastněného pozorování je časová náročnost, druhou nevýhodou je závislost na osobnosti, pracovitosti a disciplíně výzkumníka nebo může být tato metoda značně subjektivní.

Naopak při metodě nezúčastněného pozorování se výzkumník situace neúčastní a pouze plní funkci pozorovatele, když sleduje dění ve zkoumané skupině a zaznamenává poznámky. Druhým rozlišením pozorování je standardizované a nestandardizované. Zatímco při standardizovaném pozorování je vše předem určeno, tak v případě nestandardizovaného pozorování je určen pouze cíl pozorování. Nakonec může být pozorování také zjevné nebo naopak skryté. V případě skrytého pozorování se výzkumník snaží zapadnout do skupiny pomocí přijmutí role řadového člena, výhodou tohoto pozorování může být jistota, že se každý člen ve skupině chová přirozeně a výzkumník může získat přesné informace při pozorování, naopak při tomto typu pozorování existuje riziko, že dojde k odhalení a poté i ke ztrátě důvěry mezi členy skupiny. Opakem je zjevné pozorování, kdy každý člen ví o přítomnosti výzkumníka, nemůže tedy dojít k odhalení a ztrátě důvěry, ale přítomnost výzkumníka může působit ve skupině rušivě a zkoumaná skupina se nemusí chovat při pozorování přirozeně. (Hendl 2008:s.191-204)

1.2.3 Regiony

Regiony vznikají pomocí regionalizace, což můžeme popsat jako proces vymezení regionů. Termín region může mít tři významy. Prvním a nejčastějším významem je geografický region, který může vzniknout přirozeně, díky politickému rozhodnutí nebo jako administrativní jednotka. Tyto geografické regiony mohou vzniknout na základě kulturních, náboženských nebo nadnárodních vztahů. Země bývají rozděleny na menší území, které jsou označovány právě slovem region, ale například v České republice se používáme výraz „kraj“. Termín region také používáme u území, které má jen statistický význam. Takovými územími jsou například euroregiony v rámci Evropské unie nebo regiony ve státech jako Slovinsko nebo Kanada. Třetím významem jsou regiony rozdělené z hlediska obchodu, tedy rozdělení na oblasti podle prodeje výrobků a služeb, kde ale nezáleží na společenských prvcích.

1.2.4. Klíčová slova

V následující části korpusu se budu věnovat termínu klíčové slova. Klíčové slovo je výraz, který se nejčastěji objevuje v nějakém textu. S tímto termínem se nejčastěji setkáme v knihovně, protože se používají pro označení tématu knihy, poté jsou podle klíčového slova zařazené do katalogu. Díky tomuto postupu následně můžeme najít knihy s podobným obsahem. S klíčovými slovy se můžeme, ale také setkat na internetu, kde se zase používají při vyhledávání stránek.

1.3. Prameny a počátky terénního výzkumu

V této kapitole se věnuji historii terénních výzkumů a členění antropologie. Jak uvádí ve své knize Martin Soukup, první antropologové (evolucionističtí antropologové a

etnologové) získávali poznatky ve druhé polovině 19. století ze zpráv cestovatelů a pracovníků v koloniální zprávě. Mezi první prameny v antropologii také patří různé užité a obřadní předměty, které poskytovali data způsobu života, exotických stylech, o umění a řemeslech,. Tyto předměty ze zaoceánských cest přiváželi obchodníci, misionáři nebo námořníci.

Velkým posunem v dějinách sociální antropologie bylo zavedení terénního výzkumu, který ve Velké Británii rozpracovali Bronislaw Malinowski a Alfred Reginald Radcliffe-Brown a ve Spojených Státech Franz Boas a jeho žáci. Získávání etnografických dat pomocí terénního výzkumu se poprvé začalo objevovat ve druhé polovině 19. století. (Soukup 2015, s. 202-208). Antropologové se nejčastěji zaměřovali na oblasti v Severní Americe, střední Africe, Indonésii.

V Severní Americe prováděli výzkumy antropologové jako Lewis Henry Morgan, Franz Boas, Julian Steward, Oscar Lewis. Zatímco Morgan v severovýchodní Americe a Lewis v Mexiku a Portoriku se zaměřovali na zkoumání evolučních etap, příbuzenských vztahů a rodiny, tak Boas se zabýval folklórem, uměním, jazykem nebo mytologií v severozápadní Americe a Steward se zase věnoval kmeni Šošonů, kde zkoumal kulturní ekologii.

Další oblíbenou oblastí antropologů byla tedy Afrika, kde se tito antropologové nejčastěji věnovali zkoumání náboženství. Byli to například Edward Evan Evans-Pritchard u kmene Nuerové, Marcel Griaule u Dogonů, Mary Douglasová u Leleů, Colin Turnbull u Mbutiů, Claude Meillassoux u kmene Gurové nebo Georges Balandier. Jednou z výjimek výzkumů, který se nezabýval náboženství byl výzkum, jenž prováděl Gerard Althabe. Věnoval se totiž politickému systému na Madagaskaru, kde zkoumal osamostatnění na tomto ostrově.

Třetí oblastí, kterou si antropologové často vybírali pro své výzkumy, byla Indonésie.

Zde se nevyskytuje žádné oblíbenější téma, ale naopak jsou témata různá. Na Bali prováděl výzkumy Clifford Geertz, který se věnoval nejen náboženství, ale také politickým systémům,, Bronislaw Malinowski na Trobriadských ostrovech zkoumal obchod a rodinu, Margaret Meadová se na ostrově Samoa zabývala výchovou, dospíváním a rodičovstvím, Raymond Firth se zase zaměřil na ekonomii u kmene Tikopiové na Šalamounových ostrovech. Konkrétní oblíbenou oblastí v Indonésii byla Nová Guinea, kde najdeme například téma náboženství, věnoval se mu Alfred Cort Haddon. V Nové Guineji prováděl výzkum také Fredrik Barth, který se zabýval etnicitou a společenskými organizacemi, nerovnosti pohlaví v Nové Guineji se věnoval Maurice Godelier nebo zde Mervyn Meggitt zkoumal příbuzenství.

Jednou z oblastí, kde se výzkumy příliš neprováděli, byla Jižní Amerika. Výjimkou byly například výzkumy antropologů Claude Lévi-Strausse u kmene Ňambikvárové a Bororové v Brazílii a Napoleona Chagnona u kmene Yanomamové ve Venezuele, kteří se soustředili na zkoumání příbuzenství, v Japonsku André Leroi-Gourhan se zabýval uměním nebo Edmund Leach u kmene Kachinové v Barmě se věnoval politickým systémům. (Copans 2001, s. 103-107)

V antropologii existuje pět dílčích částí – fyzická antropologie, antropologická archeologie, sociokulturní antropologie, lingvistická antropologie a aplikovaná antropologie. Fyzická antropologie vznikla v roce 1775 a zabývá se přírodovědeckým výzkumem biologické rozmanitosti lidstva. Tato antropologie získala poznatky z přírodovědeckých disciplín jako genetika, etologie, ekologie, primatologie apod. Druhou částí je antropologická archeologie, která studuje evoluce člověka v čase. Empirická data jsou získávána z širokého spektra artefaktů. Sociokulturní antropologie se věnuje lidskému chování a myšlení, jenž sdílí členové určité komunity. Z tohoto důvodu je pro tuto antropologii důležitý terénní výzkum. Výzkumník získává poznatky pomocí dlouhodobého pobytu v komunitě, kde provádí rozhovory a pozorování. Čtvrtou částí, lingvistická antropologie, se zabývá vztahy jazyka,

kultura myšlení v různých společnostech. Pro lingvistickou antropologii jsou důležité vývojové proměny jazyků. „Šíření jazyků v geografickém prostoru souvisí s procesy exogenní kulturní změny, což je migrace příslušníků různých jazykových společenství a difuze konkrétních slov a znakových systémů. Všechny tyto čtyři předchozí elementy slouží k získávání antropologických poznatků, které jsou však potřeba využít v praxi, což je úkolem aplikované antropologie. Cílem tedy této aplikované antropologie je využívat antropologických pojmů, teorií, metod, poznatků a odborného potenciálu jednotlivých antropologů nebo celých vědeckých týmů k řešení praktických problémů. (V. Soukup 2001, s. 54-206)

Základními oblastmi antropologického výzkumu jsou antropologie rodiny a příbuzenských systémů, antropologie náboženství, antropologie práva, politická antropologie, ekonomická antropologie a antropologie města. Antropologie rodiny a příbuzenských systémů se zabývá například incestem, formami manželství, typy rodin, genealogickou metodou, odvozováním původu nebo postmaritální rezidencí (místo bydliště manželů). Náboženské systémy v čase a prostoru studuje antropologie náboženství. Mezi její disciplíny patří magie, šamanismus, rituály, totemismus či animismus. Antropologie práva se věnuje vzniku, vývoji a fungování právních systémů v různých kulturách světa. „Předmětem takto orientovaných výzkumů jsou instituce, normy, hodnoty a principy, které zajišťují sociální kontrolou ve společnosti a zásadním způsobem tak ovlivňují způsob života příslušníků dané kultury.“ (V. Soukup 2001). Další disciplínou je politická antropologie, která studuje vládu, politické autority, vůdcovství, uplatňování moci, sociální kontroly, politicky správy, legislativu a právo v konkrétním kulturním kontextu určité společnosti jako celku. Předposlední disciplínou je ekonomická antropologie je úzce spjata právě s politickou antropologií a jde o výzkum ekonomických systémů, procesů a institucích tradičních i moderních společností v čase a prostoru. Nakonec antropologie města využívá antropologických metod a technik ke studiu

kultury současných městských společností. Zabývá se například turismem, urbanizací, migrací, diasporou nebo transnacionalismem. (V. Soukup 2001, s. 285-383).

II. Analýza korpusu

V této kapitole jsem se zabýval analýzou bakalářských prací v letech 2001-2013. Snažím se najít podobnosti, souvislosti a odlišnosti mezi regionem, kategoriemi a metodami výzkumu.

2.1. Bakalářské práce obhájené v letech 2001-2013

V bakalářských pracích obhájených v letech 2001-2013 oboru Sociální antropologie na Univerzitě Pardubice se studenti nejčastěji zaměřili na kategorii etnicita, které se věnovali téměř v jedné čtvrtině případů. V dnešní době je téma Romové na našem území velmi aktuální, což může být důvodem, proč se objevovaly hlavně práce (26 %), jenž se zabývaly romistikou v České republice.

V případě tématu Romové studenti pracovali na bakalářských pracích nejvíce pod vedením Zbyňka Andrše. Najdeme ho přibližně u čtvrtiny případů, kterými byly třeba Integrace romské menšiny do majoritní společnosti-na příkladu romských dětí a mládeže v Pardubicích a Hradci Králové (Rulíčková 2009), Socioekonomický význam příbuzenských skupin tradiční romské společnosti (Helán 2007) nebo Existuje rozdílný pohled na ženskou krásu a pojetí těla u Romů a u majoritní skupiny? (Ptáčková 2011). Jeho početné zastoupení je jistě způsobeno tím, že je jeho výuka zaměřena právě na Romy. Nejen, že na Univerzitě Pardubice vyučuje romštinu a romistiku, ale také se vydával na Slovensko a Balkán a prováděl výzkumy o této etnické skupině. Z dalších bakalářských prací, které se věnují romistice a nepsali se pod vedením Zbyňka Andrše, tu najdeme už pouze Sociální situace Romů a její mediální prezentace na příkladu Matiční ulice v Ústí nad Labem (Paterová 2008), Romové a romství (Kovandová 2004), Romové v Pardubicích (Gottvaldová 2004) a Historie

usídlení a současný stav bydlení u vybraných romských rodin žijících v Praze (Hájek 2004). Tři z těchto prací vedla Lada Viková, která se také věnuje romské komunitě. V kategorii etnicita také najdeme studentská práce, které se zabývají migranty jako jsou Současné podmínky pobytu uprchlíků v České republice (Špeldová 2005), Postavení uprchlíků v České republice (Urbanová 2004), nebo Adaptace migrantů v České republice (Mrňávková 2004). Spousta studentských prací se zabývalo životem etnických menšin, hlavně z Evropy a Asie, na našem území. Patří sem například Identita Rusínů na Podkarpatské Rusi (Skokan 2007), Řecká komunita v České republice (Spálenský 2005), Život Arabů v České republice (Nováková 2004) či Etnické menšiny ve Žďáru nad Sázavou (Škarka 2005).

V okruhu etnicita autoři sbírali informace pomocí rozhovorů a pozorování, které se objevily ve většině prací, protože měli studenti snadný vstup do terénu. Naopak metoda dotazníku byla využita jen velmi málo, výjimkou byly práce Udržování identity řecké menšiny na severní Moravě a ve Slezsku (Janas 2008) či Život Ukrajinců ve východních Čechách (Kopecká 2011).

V této kategorii, která se věnovala etnickým skupinám, najdeme nejčastěji klíčová slova jako Romové, menšiny, etnicita, migrace a národní identita. Tyto klíčová slova najdeme například u bakalářských prací jako Řecká komunita v České republice (Spálenský 2005), Problematika menšin v českých školách (Šmíd 2006) nebo Češství a nečešství v Rovni-česká národní identita na pozadí procesu evropské integrace (Bělský 2004).

Dalším oblíbeným okruhem byl životní styl, který se objevil přibližně v každé sedmé práci. V drtivé většině zde najdeme oblast Pardubicko nebo celou Českou republiku, u okruhu životní styl se tyto dvě oblasti objevovaly v 88% případů. Studenti rádi psali o svém volném čase, kde byl oblíbeným tématem sport, móda nebo počítač, a proto jsou velmi podobná i klíčová slova u tohoto okruhu. V této kategorii životní styl se totiž velmi často objevují klíčová slova jako sport, volný čas, kultura, identita, vztahy. Nejraději studenti psali o sportu,

najdeme tu práci o fotbale, basketbalu, nohejbale, sporty pro handicapované nebo práci o sportu ve městě Milovice. Jiní zase psali bakalářské práce o koníčcích jako motorkářství, módě, počítačových hrách, chovu nebo také práce zaměřené na sociální patologii jako jsou Drogová problematika v Jihlavě (Novotná 2010) a Hospody v obci Dolní Roveň (Heřman 2005). Stejně jako v pracích zaměřených na etnicitu, tak i v případě životního stylu najdeme hlavně metody pozorování a rozhovoru, které se neobjevily pouze u dvou prací. Častěji tu nalezneme dotazník (28 %), jenž byl u dvou prací využit jako jediná metoda získávání dat. V tomto okruhu si hned třináct vedoucích bakalářských prací rozdělili tyto práce přibližně stejným počtem, byli to vedoucí Bohuslav Šalanda, Hana Synková, Jaroslav Paulovič, Jiří Šubrt, Lívia Šavelková, Oldřich Kašpar, Petr Kokaisl, Petr Pabián, Petr Skalník, Tomáš Boukal, Tomáš Petrů, Tomáš Retka a Tomáš Samek. Nejvíce však se u tohoto tématu objevoval Petr Skalník, kterého najdeme u každé šesté práce.

Třetí nejoblíbenější kategorií byly sociální služby, které zde najdeme ve 14 % případů ze všech bakalářských prací. Studenti se v tomto okruhu zaměřili hlavně na podkategorie jako mládež, bydlení, finance, kriminalitu nebo zaměstnání. Tyto podkategorie byly rozděleny přibližně ve stejném množství. Autoři bakalářských prací se nejvíce věnovali problematice dnešní mládeže, kde se zabývali jejich bydlení m nebo výchovou. Téma mládež se objevovalo přibližně v každé šesté práci, byly to například bakalářské práce jako Výchova dětí muslimských přistěhovalců v ČR-irácké děti v Hlinsku, Mladí lidé na půli cesty k domovu (Šmahelová 2008) nebo Děti a rozvod-důsledky (Marková 2012). Pro kategorii sociální služby byly typické termíny azylové domy, děti, škola nebo sociální služby. U okruhu sociální služby můžeme vidět, že si hned patnáct vedoucích rozdělilo práce rovnoměrným počtem. Většina vedoucích, kteří se objevili u této kategorie, vedli pouze jednu nebo dvě bakalářské práce, výjimkou byl pouze Tomáš Boukal, jehož tu najdeme u čtyř prací.

Jedním z dalších častých témat je město a venkov. V této kategorii se studenti

zaměřili hlavně na způsob života v dané oblasti. Patří sem třeba práce Tradice a inovace bydlení na současné vesnici-na příkladu obce Široký Důl (Hrstková 2005), Minulost a současnost bydlení na české vesnici na příkladu obce Dolní Roveň (Flégrová 2004) či Volnočasové a kulturní aktivity obyvatel Dolní Rovně dříve a dnes (Vaňková 2004). Více než jednou se zde objevuje ekonomika nebo socialismus a jen v nepatrném množství tu najdeme zaměření na náboženství, globalizaci nebo kulturu. Z klíčových slov tu najdeme bydlení, venkov, vesnice, Dolní Roveň nebo Široký Důl. Bohuslav Šalanda u kategorie město a venkov vedl hned polovinu bakalářských prací, jsou to například práce jako Vývoj zemědělství v obci Sány ve 20. století (Kolářová 2006), Sociální mobilita v obci Sány na Poděbradsku - příspěvek k procesu odstraňujícímu důsledky redistribuce (Krupičková 2005) a Socialistická každodennost Žďáru nad Sázavou- sociální antropologie vzorného socialistického města z období 50.- 80. let (Krupičková 2004)

Podobně oblíbeným tématem jako město a venkov byla politika, kde se studenti zabývaly nejčastěji vztahy v pohraničních oblastech nebo přímo válečnými konflikty hlavně v období druhé světové války. Politice se studenti věnovali pouze přibližně v 9 % případů. Můžeme sem zařadit práce jako Doba totality ve vzpomínkách politických vězňů z Pardubicka (Louč 2007), Město Cheb po 2. světové válce očima pamětníků-Česko-německé vztahy v této lokalitě (Bláhová 2007) nebo Česko-slovenské vztahy v pohraničí Bílých Karpat (Suchá 2006). Už v menším počtu tu najdeme konflikty s Romy, diplomacii nebo ekonomiku. Pokud se u této kategorie podíváme na rozdělení vedoucích, zjistíme, že nejvíce se tu objevovaly Petr Skalník, Petr Kokaisl a Václav Březina, kteří vedli tři bakalářské práce. Vedoucí David Festa, Hana Horáková, Leoš Šatava, Oldřich Kašpar a Zbyněk Andrš vedli pouze jednu nebo dvě práce. U tématu politika najdeme ve větším počtu klíčová slova jako vztahy, konflikty a pohraničí.

V menším počtu najdeme téma rituály. Zde studenti rádi psali o tradicích,

svátcích nebo obřadech. Z obřadů můžeme jmenovat práce Turkmenské svatební rituály v procesu transformace (Hoduláková 2007) a Transformace sňatkové aliance u Pamírců v autonomní oblasti horském Badachšanu (Konášová 2007) a z tradic a svátků to jsou zase Výroční tradice ve společenském životě současné vesnice (Kafková 2005), Regionální stravovací zvyky při oslavách Vánoc (Zollmanová 2007) a Svátky, oslavy a obřady v životě Vietnamců žijících v České republice: případová studie v městě Lysá nad Labem (Uhlířová 2007). Dále v této kategorii objevíme práce o stravě, přechodových rituálech a stratifikaci u Romů. V tématu rituály se nám opakovaně vyskytl logicky nejen termín rituály, ale také svátky, obřady nebo tradice. Podobně jako u některých předchozích kategorií, tak i zde můžeme vidět, že si deset vedoucích rozdělilo práce přibližně stejným počtem. Většina těchto vedoucích vedla pouze jednu práci, výjimkou byli pouze Giuseppe Maiello a Tomáš Boukal, kteří vedli o jednu více.

Každá z kategorií zaměřených na sociologii, umění, náboženství, migraci a medicínskou antropologii se zde objevuje jen přibližně v každé třicáté práci.

Pokud se podíváme na okruh etnicita, vidíme, že studenti psali o postoji romských dětí k majoritní společnosti, fenoménu au-pair zkoumaném na případu španělské rodiny vyšší vrstvy či komparaci studijních oborů Komunitní studia a Humanitní studia Filozofické fakulty Univerzity Pardubic. Žadné klíčové slovo se u tohoto okruhu nevyskytlo více než jednou.

Dalším tématem je umění, kde se zabývali studenti hlavně malířstvím po celé Evropě. Můžeme sem zařadit práce jako Murals (nástěnné malby) v Severním Irsku (Vrchlabský 2005), Tvorba romských insitních výtvarníků na středním Slovensku (Kissová 2005) či Subkultura graffiti a street art jako společenský fenomén (Havlíková 2013). Jedinou výjimkou u této kategorii je Alternativní kultura - česká technoscéna (Dedková 2005), zde se autor věnoval svému koníčku, kterou je hudba. Zaměřím-li se na klíčová slova obsažená u tématu umění, zjistím, že nejčastějším termínem je graffiti. Vedení bakalářských prací u

tohoto okruhu si rozdělili Zbyněk Andrše, Tomáš Boukal, Petr Skalník po jedné práci a Oldřich Kašpar a David Festa po dvou pracích.

V případě kategorie náboženství psali studenti své bakalářské práce o upírech v Čechách, funkci šamanismus, buddhismu, islámu, józe a působení mezinárodní křesťanské misie u Romů. Zajímavé je, že naopak od ostatních kategorií zde nenajdeme žádnou bakalářskou práci z Pardubicka, ale pouze výzkumy v rámci České republiky, Turkmenistánu nebo Afriky. U okruhu náboženství najdeme pouze jediné klíčové slovo, které se zde objevuje více než jednou, tímto klíčovým slovem je Česká republika.

Nástin socialistické urbanizace na příkladu Žďáru nad Sázavou (Beseda 2004), Integrace novodobých českých migrantů na Floridu - Panama City (Kuptíková 2008), Pracovní migrace Čechů v Holandsku (Kotková 2012) a Nelegální migrace cizinců přes česko-polské hranice (Dlabolová 2006) jsou práce, které se zabývají migrací. O vedení těchto prací se podělili vedoucí Bohuslav Šalanda, Leoš Šatava, Tomáš Petrů a Petr Kokaisl. V tomto okruhu je hlavním klíčovým slovem slovo migrace, toto slovo je totiž jediné, které zde najdeme více než jednou.

Poslední kategorií, která stojí za zmínku, je medicínská antropologie. Patří sem bakalářské práce Využívání přírodních zdrojů pro léčebné účely na současné vesnici (Cupřišínová 2005), Hiporehabilitace: pomoc na koňském hřbetě (Müllerová 2010), Lidové léčitelství v Podkrkonoší (Řezníčková 2006) a Život s roztroušenou sklerózou z pohledu nemocného a jeho nejbližšího okolí (Karbašová 2013) a stejně jako u kategorie migrace, tak i zde najdeme pouze jedno slovo, které se tu vyskytlo více než jednou, tímto slovem je lidové léčitelství.

Jen v jednom či dvou případech se zde objevují bakalářské práce zaměřené na socialismus, výzkumy, kultura, gender a média. Jsou to práce Epoque socialismu ve vzpomínkách pamětníků ze Žďáru nad Sázavou (Kramolišová 2005), Reálný socialismus jako

kulturní fenomén z dnešní perspektivy (Bocan 2005), Média a masová komunikace v Rovni (Kapitán 2005), Kulturní symboly obyvatel Kyrgyzstánu (Palečková 2007), Postavení ženy v české rodině (Rohlenová 2006).

Bakalářské práce jsem si roztřídil také podle regionů, kterými jsou Pardubicko, Česká republika, Evropa a Ostatní. Pokud se na práce více zaměříme kontextu regionalizace, zjistíme, že je zde patrný velmi silný koncentrický trend do jednotlivých oblastí České republiky (hlavně pak Pardubicka), Evropy, ale objevují se i práce zaměřené na mimoevropské regiony. Z oblasti Česká republika najdeme celkem 79 prací.. Ostatní kategorie už se neobjevovali v takovém množství. Bakalářských prací, které se věnovaly regionu Pardubice, je 42 prací. Evropský region zahrnuje 23 prací, větší část spadá do východní Evropy. Do regionu Ostatní jsem zařadil práce, které nespádají do třech předcházejících oblastí nebo mohou spadat do několika oblastí zároveň a není zde přesně uvedené území, jehož se práce týká. Z důvodu snadnějšího přístupu do terénu prováděli studenti výzkumy hlavně na území České republiky, kterou najdeme téměř v každé druhé práci, a také přímo v Pardubickém kraji. Ten se objevil přibližně ve třetině pracích. Ostatním územím na evropském kontinentu se bakalářské práce věnovaly pouze v 11 % a zbylé světadíly najdeme jen asi v každé desáté práci. Výraznou část těchto prací z regionu ostatní tvoří práce zaměřené na Kyrgyzstán. Mezi tyto práce o Kyrgyzstánu patří Kyrgyzstán: Nezaměstnanost v zemědělství (Holoubek 2007), Kyrgyzstán: transformace pastevecké společnosti (Masníková 2006), Role a postavení kyrgyzských žen v rámci tradic a jejich proměny v době socialismu a postsocialistické transformaci (Machálková 2006), Kulturní symboly obyvatel Kyrgyzstánu (Palečková 2007), Etnické složení a rodová struktura Kyrgyzstánu (Retka 2006).

I přesto, že byl vedoucím bakalářských prací na katedře sociálních věd pouze v prvních pěti letech, tak se nejčastěji objevuje Bohuslav Šalanda (11,7%). Tento vedoucí

prováděl etno-sociologický výzkum v obci Široký Důl, kde se zabýval problematikou každodennosti v historických sociálních vědách, her a sportu na lokální úrovni. Dále se zaměřoval na regiony střední Evropa, Polsko, Balkán a Bulharsko. Pokud se podíváme na bakalářské práce, které vedl, najdeme zde práce zaměřené hlavně na problematiku města a venkova a to přibližně v necelé polovině případů. Téměř všechny se zabývaly oblastí Pardubicka nebo celé České republiky. Můžeme tedy říci, že Bohuslav Šalanda vedl práce, které se zaměřovali na stejná či podobná témata i regiony, kde prováděl své výzkumy. Výjimkou byla pouze práce týkající se šamanismu v dnešní realitě. Hodně studentů psalo své bakalářské práce také pod vedením Petra Skalníka (10,4 %), Tomáše Boukala (9,2 %), Petra Kokaisla (8 %) nebo Zbyňka Andrše (8 %). Petr Skalník prováděl výzkumy nejen ve střední Evropě, ale také v Africe, Kavkazu, Irsku, Libanonu nebo Nové Guinei a byl odborníkem na politickou antropologii. Právě pod vedením Petra Skalníka se studenti věnovali nejen kategorii politika, ale také životní styl či etnicita. Pokud se podíváme na tabulku bakalářských prací z hlediska regionů výzkumů, jež vedl Petr Skalník a regionů, kde prováděl tento vedoucí své výzkumy, zjistíme, že se dost podobají. Objevují se zde totiž nejen oblíbené regiony Pardubicko nebo celé území České republiky, ale také Polsko. Dalším vedoucím, který se často objevoval, je Tomáš Boukal. Prováděl výzkumy na Sibiři, v Kanadě a Japonsku. Věnuje se nejen transformaci vztahu prostředí a původních obyvatel, ale také výzkumu náboženského aspektu kultura-příroda v prostředí lovecko-sběračských skupin. Zajímavé je, že v případě bakalářských prací se tento vedoucí zabýval hlavně okruhem životní styl a sociální služby z regionů Pardubicko, Česká republika, Evropy i Asie. Vlastní výzkumy vedoucích a výzkumy bakalářských prací, které tito vedoucí vedli se nejvíce podobali v případě Zbyňka Andrše a Lady Vikové. Věnují se totiž romské národnosti, prováděli výzkumy v České republice a na Slovensku a přesně těmto regionům i tématům se zabývali i u bakalářských prací, jež vedli v letech 2001-2013. Například kategorii etnicita nalezneme velice často v bakalářských

pracích, které vedli Zbyněk Andrš a Lada Viková, jež se věnují romské národnosti. Dalšími vedoucími prací byli Oldřich Kašpar, Tomáš Petráň, Tomáš Samek, Hana Horáková, Giuseppe Maiello, Leoš Šatava, Livia Šavelková, Jiří Šubrt, Jaroslav Paulovič, David Festa, Radmila Trnková Lorencová, Václav Březina, Tomáš Petráň a Tereza Hyánková, kteří se objevovali přibližně ve stejném množství. Nejčastěji z těchto vedoucích se však objevovali Tereza Hyánková, David Festa a Oldřich Kašpar. První z nich, Tereza Hyánková, se ve svých výzkumech věnovala etnicitě, ekonomice a migraci a podobné to bylo i u témat bakalářských prací, které vedla, kde se objevovala etnicita i migrace. Naopak David Festa, který se věnuje konfliktům ve světě, nevedl téměř žádné bakalářské práce z této kategorie, výjimkou byli pouze Život v pohraničí za socialismu a dnes (Procházková 2005) a Vývoj soužití Čechů a Němců ve Šluknovském výběžku (Wiflingová 2005). Oldřich Kašpar se zase věnuje cestovatelství a stejně jako Davida Festa, tak i u tohoto vedoucí nenajdeme práce, které by se zabývaly podobnými okruhy. Méně bakalářských prací vedl například Tomáš Samek, který vedl práce zabývající se životním styl, rituály a medicínskou antropologií v České republice, ale věnuje se naopak lingvistické a symbolické antropologii nebo antropologii vědomí a antropologii vzdělání v USA, Francii, Německu a Ghaně. Trochu jinému tématu se věnuje Tomáš Petráň, který se zabývá genetikou, ale tomto tématu studenti nepsali. Vizuální antropologii, lokální a globální kultuře se zase věnuje Hana Horáková, ale naopak vedla práce zabývající se rituálům, politice, sociálním službám nebo způsobu života ve vesnici Široký Důl. Bakalářská práce „Upíři v Čechách : (antropologický pohled na jednu ze subkultur moderní společnosti)“, jak už napovídá název, se věnuje posmrtnému životu, hlavně vampyrismu a je zajímavé, že tuto práci nevedl Giuseppe Maiello, který se tomuto tématu velmi věnuje. Tento italský antropolog ale vedl práci Smrt a pohřeb na současné vesnici (Vyskočil 2007), kde student psal o okruhu, kterým Giuseppe Maiello zabývá. Migrací, sociolingvistikou a etnicitou se zabývá Leoš Šatava a tyto kategorie najdeme i u bakalářských

prací, které vedl. Dvě z těchto prací byly Integrace novodobých českých migrantů na Floridu - Panama City (Kuptíková 2008) a Udržování identity řecké menšiny na severní Moravě a ve Slezsku (Janas 2008). Livia Šavelková se věnuje nejen romské komunitě jako Lada Viková a Zbyněk Andrš, ale také se zabývá životem indiánů v Severní Americe. Pokud se podíváme bakalářské práce, které vedla, zjistíme, že nebyly příliš podobné jejím výzkumům a výjimkou byla pouze práce Sociální situace Romů a její mediální prezentace na příkladu Matiční ulice v Ústí nad Labem (Paterová 2008). Zatímco Jiří Šubrt je odborníkem na historická sociologie, kolektivní paměť, historické vědomí, soudobá sociologie, tak naopak studenti o těchto tématech napsali vůbec, proto Jiří Šubrt vedl pouze práce o životním stylu, volném čase nebo bydlení v Dolní Rovni. Dalším je Jaroslav Paulovič, který se specializuje na metody a techniky sociologického výzkumu, problematiku řízení lidských zdrojů, manažerských dovedností a řízení projektů a můžeme říci, že ani tento vedoucí bakalářských prací nevedl příliš práce podobné jeho zaměření. Odborníkem na rituály je Radmila Trnková Lorencová, která prováděla výzkum v Indonésii. Z prací, jež vedla můžeme z této kategorie zmínit Firemní rituály (Miturová 2008) a Náboženský život na vesnici Široký Důl (Iščuk 2007). Posledním vedoucím bakalářských prací, který jich vedl více je Václav Březina zabývající se náboženstvím. I přesto, že náboženství je u studentů velice oblíbené téma, tak zrovna Václav Březina nevedl ani jedno z nich. Nejméně bakalářských prací v letech 2001-2013 vedla Zuzana Hloušková, což může být způsobeno tím, že nastoupila na Univerzitu Pardubice až roce 2009. Tato vedoucí se věnuje antropologii neziskovým organizacím a jeho managementu nebo sociální politice v rámci České republiky a podobnému tématu se věnovala i jako vedoucí bakalářských prací, kde najdeme hlavně okruh sociálních služeb zabývajících se mládeží na Pardubicku. Patří sem práce Mladí lidé na půli cesty k domovu (Balajová 2012). Jako vedoucí se málo také objevovali Jana Jetmarová, Hana Synková a Tomáš Retka. Zatímco se Jana Jetmarová ve svých vlastních výzkumech zaměřuje na

problematiku obyvatelstva Latinské Ameriky a komunitě andských hudebníků v Evropě, USA a Kanadě, tak naopak pod jejím vedením se psala práce z kategorie životní styl, kde se autor věnoval hudbě. Touto prací je Nemasová subkultura – alternativní způsoby stravování uvnitř hardcore punkové scény (Křivánková 2013). Dále Hana Synková prováděla výzkumy v České republice, aby zkoumala sociální začleňování nebo Romy, ale vedla práci Nemasová subkultura – alternativní způsoby stravování uvnitř hardcore punkové scény (Křivánková 2013), která se zabývá životním stylem, konkrétně hudbou. Tomáš Retka se zase naopak zabývá způsobem života obyvatel hlavně v Asii a vedl i podobnou bakalářskou práci, která byla Mladé Otaku – inspirace pocházející z Asie aneb Fanoušci moderní japonské a korejské kultury v Čechách (Pavlů 2012).

Pokud si tedy porovnáme zaměření ve vlastních výzkumech vedoucích bakalářských prací a kategorie a region, kterých se týkali prací, jenž vedli, zjistíme velmi podobné to bylo u Zbyňka Andrše a Lady Vikové. Tito vedoucí se totiž věnují tématu, které bylo u studentů velmi oblíbené, což jsou Romové. Dost podobné to bylo také u Bohuslava Šalandy, což může být způsobeno tím, že tento vedoucí vedl nejvíce bakalářských prací. Oblíbeným tématem byla politika, a z tohoto důvodu můžeme také jmenovat Petra Skalníka, jehož specializací je politická antropologie.

Pokud se podíváme na používané metody během zjišťování dat při psaní bakalářských prací obhájených v letech 2001-2013 na oboru Sociální antropologie na Univerzitě Pardubice, zjistíme, že nejčastěji využívanou metodou je rozhovor, který využili studenti dokonce v 91 % všech prací. V téměř třech čtvrtinách prací získávali autoři informace pomocí četby knih. Metoda pozorování byla upřednostněna ve více než polovině prací. Dotazník používali studenti pouze v každé páté práci a jen v jednom případě byl využit deník, který byl využit v práci Hospody v obci Dolní Roveň (Heřman 2005) Terénní výzkumy se hlavně objevovaly v bakalářských pracích, kde se autoři zaměřovali na oblast Pardubicka,

celé České republiky či Slovenska. Čím dále byly oblasti, kterým se studenti věnovali, tím méně získávali data pomocí pozorování či rozhovoru a sbírali vědomosti pro své práce více četbou knih. Jednou z mála výjimek byl Kyrgyzstán, kam jezdili studenti se svými vedoucími bakalářských prací. Zde najdeme i tyto metody terénního výzkumu a názvy těchto prací z Kyrgyzstánu jsem již zmínil výše.

2.2. Bakalářské práce obhájené v letech 2014-2020

Další antropologickou metodou, kterou jsem použil při získávání dat, byl dotazník. Tento dotazník vyplnilo 35 studentů, kteří obhájili nebo teprve budou obhajovat svou bakalářskou práci v letech 2014-2020 na oboru sociální antropologie Univerzity Pardubice. Tito studenti postupně odpovídali na otázky:

1. Jaké je/bylo téma tvé bakalářské práce?
2. Do jaké kategorie bys zařadil(a) téma své bakalářské práce?
3. Na jaké region ses ve své bakalářské práci zaměřil(a)?
4. Kdo je/byl tvůj vedoucí bakalářské práce?
5. Kdy plánuješ BP odevzdat/kdy jsi BP obhájil?
6. Proč sis vybral(a) toto téma?
7. Jakou metodu získávání dat v terénním výzkumu používáš/jsi používal(a)?
8. Co ti tvoje bakalářská práce přinesla?

Když se podíváme na tabulku, zjistíme, že studenti, kteří vyplňovali dotazník, obhajovali nebo se chystají obhajovat své bakalářské práce pouze v letech 2014-2017. Nejvíce

bakalářských prací bylo obhájeno v letech 2015 a 2016, které objevily se v každé třetí práci. Čtvrtina prací byla obhájena v roce 2016. Rok 2017 se průzkumu téměř neobjevil, výjimkou je práce Integrace dětí s ADHD do běžné základní školy.

Studenti, kteří vyplnili dotazník, psali své bakalářské práce pod vedením Zuzany Hlouškové, Tomáše Samka, Tomáše Ryšky, Tomáše Retky, Oldřicha Kašpara, Lady Vikové, Jany Jetmarové, Hany Synkové, Michala Tošnera nebo Adama Horálka. Většinou si vedoucí práce studentů rozdělili přibližně stejným počtem. Nejčastějšími vedoucími bakalářských prací byli Tomáš Ryška, Zuzana Hloušková a Hana Synková, kteří se objevovali přibližně v každé sedmé práci. Tomáš Ryška vedl práce zaměřené na zvířata, kterými jsou například Speciesismus-soucit na bodu nula (Švec 2015) nebo Zájmová subkultura pejskařů v Pardubicích (Olejníková 2014). Z dalších prací, jež tento vedoucí vedl, můžeme jmenovat Diy skateboarding jako alternativa (Prokš 2016), Cesta k uzdravení: Etnografie alternativní medicíny (Bělehrádek 2015) či Etnografie divadla: Vliv habitu na kvalitu herce (Bartoš 2016). Sociální služby je kategorie, která se často objevovala u vedoucí Zuzana Hlouškové. Patří sem práce jako Mcdonaldizace sociálních služeb (Jungvirthová 2015), Genderové stereotypy ve výchově (Házová 2014) nebo Hippoterapie z pohledu zdraví a nemoci (Procházková 2014). Zuzana Hloušková však také vedla práce týkající se náboženství nebo vzdělání, kam můžeme zařadit například Vývoj profesní identity sociálních antropologů Univerzity Pardubice dle principu odpovědnosti Hanse Jonase (Jírovec 2015) a (Ne)víra dnešní středoškolské populace (Suchá 2014). U Hany Synkové najdeme hlavně témata životní styl a sociální služby. Z okruhu životní styl sem patří Drogová závislost mladých jako životní styl (Radoňová 2015) nebo Svět lidí s drogovou zkušeností (Esserová 2015). Z ostatních témat tu je výjimkou například práce Erasmus v Pardubicích: Jak se buduje mezinárodní přátelství (Štempecová 2014) zabývající se migrací. O něco méně bakalářských prací vedl Tomáš Samek a u tohoto vedoucího nejvíce najdeme oblíbenou kategorii sociální služby, patří sem práce jako Dva

domovy: k antropologii střídavé péče o děti (Baťová 2016) či My normální a ti druzí: k antropologii duševní poruchy (Debelková 2016). Také tu však najdeme sport, kde můžeme zmínit fotbalové téma Fotbaloví fanoušci v České republice (Křípal 2016) a téma životní styl v práci Já, avatar: identitární dynamika ve věku virtuálních komunit (Filipová 2016). Další vedoucí bakalářských prací se objevovali ve stejném počtu a těmito vedoucími jsou Lada Viková, Oldřich Kašpar, Jana Jetmarová a Tomáš Retka. U těchto vedoucích najdeme nejvíce téma sociální služby, které se objevovaly v každé druhé práci a zabývaly se hlavně výchovou dětí. Jsou to práce jako Dětské domovy s důrazem na výchovné metody a koncept "voice" (Uchytílová 2016) nebo Přechodná pěstounská péče očima vlastních dětí pěstounů (Bubancová 2016). Ostatní kategorie se nacházely pouze v nepatrném množství. Nejméně bakalářských prací vedli Michal Tošner a Adam Horálek. Michal Tošner totiž ukončil působení v roce 2015 na univerzitě v Pardubicích a naopak Adam Horálek v této době nastoupil. Michal Tošner vedl práci jako Pravidla názoru: terénní výzkum diskursivních pravidel výpovědí o Romech a Adam Horálek je vedoucím například u Analýza volnočasových aktivit dětí na základě věku rodičů nebo Ovlivnění životního stylu mladistvých subkulturou otaku v Česku.

Všechny tyto výzkumy probíhaly na území České republiky a z toho každá pátá práce byla zaměřena přímo na oblast Pardubického kraje. Z prací mimo Pardubický kraj můžeme jmenovat například Fotbaloví fanoušci v České republice (Křípal 2016), Život po tragické události: 5.května 1945 v obci Sobíňov (Voralová 2016) nebo Svět lidí s drogovou zkušeností (Esserová 2015). Naopak práce jako Vývoj profesní identity sociálních antropologů Univerzity Pardubice dle principu odpovědnosti Hanse Jonase (Jírovec 2015), Vývoj vnímání a trávení vánočních svátků napříč různými generacemi na Chrudimsku (Melín 2014) či Erasmus v Pardubicích: Jak se buduje mezinárodní přátelství (Štempecová 2014) patří k bakalářským pracím z regionu Pardubicko. Zatímco kategorie z Pardubického kraje se

zde objevují přibližně ve stejném množství, tak mimo Pardubicko najdeme okruhy hlavně sociální služby a životní styl. Vedoucí bakalářských prací jsou rozděleni také rovnoměrně, ale v pracích mimo Pardubicko se objevují ve větším množství, což je dáno mnohem větším počtem prací z ostatní krajů České republiky.

Nejoblíbenější kategorií byly sociální služby, které se objevují ve třetině bakalářských prací. U tématu sociální služby studenti psali rádi o výchově nebo medicíně. Mezi práce o výchově můžeme zařadit například Přechodná pěstounská péče očima vlastních dětí pěstounů (Bubancová 2016) nebo Genderové stereotypy ve výchově (Házová 2014) a z prací týkajících se medicíny jsou to například Stigmatizace duševně nemocných (Hendrychová 2015) či Prožívání těhotenství a příprava na porod (Havelková 2016). Z dalších prací z kategorie sociální služby tu najdeme Integrace dětí s ADHD do běžné základní školy (Styblíková 2015) a Očekávání a motivace pracovníků v domově pro seniory (Kořínek 2015).

Mezi oblíbené okruhy dále patřil životní styl, který nalezneme v každé páté práci. V případě tohoto tématu se studenti zabývali například drogami, kam patří práce jako Drogová závislost jako životní styl mladých lidí (Radoňová 2015) a Svět lidí s drogovou zkušeností (Esserová 2015). Studenti se však také věnovali pracím, kde psal o svých zálibách a jsou to například Tvorba identit a cílů mladých hudebních skupin (Semerák 2014) či Dopady módního průmyslu na formování identity žen (Burešová 2015). Ostatní témata jsou už rozložena v přibližně stejném počtu. Z dalších kategorií tu najdeme například sport, zvířata, náboženství, migraci, etnicitu, z umění hudbu nebo divadlo, vzdělání, rituály nebo antropologické metody.

Většina studentů si svá témata bakalářských prací vybírala, protože se zabývala aktuální problematikou současné doby a mezi takové můžeme zařadit Přechodná pěstounská péče očima vlastních dětí pěstounů (Bubancová 2016) či Integrace dětí s ADHD do běžné základní školy (Styblíková 2015) Studenti často píšou práce na zvolené téma i z důvodu, že

měli snadný přístup do daného terénu, dále protože byly lehce dostupné zdroje nebo se o tento určitý okruh zajímají. Takové bakalářské práce se například zabývají hudbou, zvířaty, Romy nebo sportem a patří sem třeba Diy skateboarding jako alternativa (Prokš 2016), Zájmová subkultura pejskařů v Pardubicích (Olejníková 2014), Fotbaloví fanoušci v České republice (Křípal 2016) nebo Pravidla názoru: terénní výzkum diskursivních pravidel výpovědí o Romech (Nešetřil 2014).

Nejvyužívanější metodou pro získávání dat byl rozhovor a pozorování. Tyto dvě metody najdeme ve stejném počtu v téměř 90 % prací. Pokud si rozhovor rozdělíme na strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný, zjistíme, že nejoblíbenějším byl nestrukturovaný rozhovor. Najdeme ho přibližně ve více než každé třetí práci. Tento typ rozhovoru najdeme například v pracích jako Svět lidí s drogovou zkušeností (Esserová 2015), Speciesismus-soucit na bodu nula (Švec 2015) nebo i Vývoj profesní identity sociálních antropologů Univerzity Pardubice dle principu odpovědnosti Hanse Jonase (Jírovec 2015). Méně častým rozhovorem byl polostrukturovaný, ale také se objevuje v necelé třetině prací a pouze v každé páté se objevil strukturovaný rozhovor. Z prací, kde se objevuje polostrukturovaný rozhovor můžeme jmenovat Alternativní bydlení (Zachariáš 2014) a Život po tragické události: 5.května 1945 v obci Sobíňov (Voralová 2014) a rozhovor, kterém jsou předem dané otázky, tedy strukturovaný, využili studenti například v pracích jako Očekávání a motivace pracovníků v domově pro seniory (Kořínek 2015) či Etnografie divadla: Vliv habitů na kvalitu herce (Bartoš 2016). Když studenti využili metody rozhovoru, tak ve většině případů získávali autoři data zároveň i pomocí pozorování, což je případ třech čtvrtin prací. Rozdělíme-li pozorování na zúčastněné, polozúčastněné a nezúčastněné, vidíme, že hned v 80 % prací se objevuje zúčastněné pozorování. V dalších bakalářských pracích, ve kterých se objevila tato metoda získávání dat, najdeme také polozúčastněné a nezúčastněné pozorování, ale pouze už jen v nepatrném množství. Zatímco zúčastněné pozorování najdeme například u

prací Genderové stereotypy ve výchově (Házová 2014), tak polozúčastněné pozorování se objevilo třeba u práce My normální a ti druzí: k antropologii duševní poruchy (Debelková 2016) a nezúčastněné pozorování u práce Stigmatizace duševně nemocných (Hendrychová 2015), kde však také najdeme právě i polozúčastněného pozorování. Z ostatních metod využívaných při terénních výzkumech se zde objevují také internet, dotazník s otevřenými otázkami, studium literatury, účast na přednáškách a besedách nebo vyprávění.

Závěr

V této bakalářské práci se budu věnovat porovnávání výzkumů bakalářských prací z let 2001-2013, kde získával data studiem prací v univerzitní knihovně a bakalářských prací z let 2014-2020 získaných průzkumem pomocí metody dotazníku.

V případě, že budeme srovnávat v těchto obdobích celkový počet jednotlivých kategorií je zřetelně vidět, že v prvním období jsou témata rovnoměrnějším počtem, ale ve druhém období zde najdeme hlavně téma sociální služby, v menším počtu životní styl a ostatní témata se téměř neobjevují. Pokud si porovnáme průzkumy kategorií v obou obdobích, tak je zajímavé, že zatímco v prvním období se studenti zabývali nejvíce etnicitou, tak ve druhém období se tento okruh téměř neobjevil. Podobné to je i v případě tématu město a venkov, ale zde již není rozdíl tak velký. Naopak velmi často a poměrně ve stejném množství najdeme kategorie životní styl a sociální služby.

Pravděpodobně z důvodu změn vyučujících na katedře sociálních věd je vidět poměrně velký rozdíl v případě vedoucích bakalářských prací. Zatímco v prvním období se velmi často objevují jména jako Bohuslav Šalanda, David Festa, Petr Skalník nebo Petr Kokaisl, tak ve druhém období již tyto vyučující nenajdeme. Ve druhém období je nahradili hlavně Tomáš Ryška, Tomáš Retka, Tomáš Samek, Hana Synková nebo Jana Jetmarová. Z vedoucích bakalářských prací, kteří se objevovali v obdobích 2001-2013 i 2014-2020 můžeme jmenovat Oldřicha Kašpara nebo Ladu Víkovou.

Při porovnávání regionů, zjistíme, že ve zmíněných obdobích studenti prováděli výzkumy hlavně na území České republiky. V obou obdobích byl druhým nejčastějším regionem přímo Pardubický kraj, ale zatímco ve druhém období se tento region objevoval ve výrazně menším počtu než Česká republika, tak v prvním období ten rozdíl, tak velký nebyl. Oblasti Evropa a Ostatní najdeme ve větším počtu pouze v prvním případě, v pozdějších letech se již téměř neobjevují.

V této části bakalářské práce chci ještě v obou obdobích porovnat využívané metody při získávání dat. Jak v letech 2001-2013, tak i v letech 2014-2020 najdeme nejčastěji rozhovor, ale také se ve velkém množství objevuje metoda pozorování. Je však zajímavé, že v prvním období získávali studenti poznatky také pomocí studia literatury, tak ve druhém období se téměř neobjevuje a v tomto období také pouze v malém množství najdeme metodu dotazník, ale v prvním období se objevuje o poznání více. Z těch nejméně využívaných metod můžeme v prvním období zmínit deník a ve druhém období se zase v malém množství objevují internet, účast na besedách či přednáškách nebo vyprávění.

Použitá literatura a webové stránky

SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-432-8.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6.

COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-385-4.

SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. (2., rozšířené vydání). Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. Antropos (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-186-1.

Přílohy:

Abecedně seřazený seznam obhájených bakalářských prací v letech 2001-2013 na Filozofické fakultě oboru Sociální antropologie Univerzity Pardubice zařazených do korpusu mého výzkumu:

Mrňávková, Monika. *Adaptace migrantů v České republice*. 2004.

Detková, Karolína. *Alternativní kultura - česká technoscéna*. 2005

Šubrtová, Barbora. *Amnesty International v České republice*. 2005

Babičková, Monika. *Analýza konceptu Univerzity volného času a jeho reflexe mezi studenty*. 2011.

- Švárová Klára. Antropologie diplomacie. 2012.
- Hladká, Michaela. Banánové děti. 2012.
- Kukalová, Petra. Bariérovost z pohledu handicapovaných. 2013.
- Danešová, Veronika. Basket: Basketbal jako specifický životní styl-případová studie několika rodin. 2011.
- Chudoba a sociální vyloučení
- Dvořáková, Monika. Česká menšina v době chorvatské vlastenecké války. 2006.
- Mašek, Tomáš. České okrajové komunity v jižní Francii. 2006.
- Těžká, Jana. Česko-německé vztahy od poloviny 20. století v lokalitě města Chodov. 2007.
- Suchá, Klára. Česko-slovenské vztahy v pohraničí Bílých Karpat. 2006
- Bělský, Lukáš. Češství a nečešství v Rovni : (česká národní identita na pozadí procesu evropské integrace). 2004.
- Louč, Michal. Doba totality ve vzpomínkách politických vězňů z Pardubicka. 2007.
- Novotná, Lucie. Dobrovolnictví a altruismus. 2012.
- Novotná, Eva. Drogová problematika v Jihlavě. 2010
- Hošek, Daniel. Druhá světová válka v Dolní Rovni a její vliv na současnost. 2004.
- Marková, Michaela. Důsledky rozvodu rodičů pro děti. 2012.
- Kramolišová, Kateřina. Epocha socialismu ve vzpomínkách pamětníků ze Žďáru nad Sázavou. 2005.
- Mrázková, Daniela. Erasmus jako přechodový rituál. 2012.
- Břízová, Lucie. Estetický vkus obyvatel vesnice Široký Důl. 2012.
- Škarka, Daniel. Etnické menšiny ve Žďáru nad Sázavou. 2005.
- Retka, Tomáš. Etnické složení a rodová struktura Kyrgyzstánu. 2006.
- Plachá, Štěpánka. Etnická identita českých krajanů v Moldávii, na příkladu obce Goluboie. 2007.

- Miturová, Hana. Firemní rituály. 2008.
- Fejtová, Klára. Fenomén au-pair zkoumaný na případu španělské rodiny vyšší vrstvy. 2012.
- Šulcová, Markéta. Fenomén motorkářství se zaměřením na genderové aspekty. 2011.
- Douša, Michal. Fenomén prostituce u Romů na středním a východním Slovensku. 2010.
- Vaněk, Jakub. Fenomén vesnického fotbalu: Vstup kapitálu do amatérského sportovního klubu. 2013.
- Hamouzová, Michaela. Funkce tetování v naší společnosti na příkladu pardubické vězeňské komunity. 2009.
- Prudičová, Hana. Funkce šamanismu v dnešní realitě. 2002.
- Chochola, Martin. Globalizace a zaměstnání v NNS na konkrétním příkladě. 2006.
- Žák, David. Graffiti subkultura v Praze. 2011.
- Podsedník, Filip. Graffiti versus stát. 2007.
- Müllerová, Simona. Hiporehabilitace: pomoc na koňském hřbetě. 2010.
- Hájek, Petr. Historie usídlení a současný stav bydlení u vybraných romských rodin žijících v Praze. 2008.
- Fabíková, Hana. Homosexuálem v Polsku. 2008.
- Heřman, Ondřej. Hospody v obci Dolní Roveň. 2005.
- Patrasová, Pavlína. Identita českých krajanů v Gerníku (rumunský Banát). 2008.
- Diepoldová, Denisa. Identita Palestinců : (vývoj palestinské národní identity a národní vědomí Palestinců v ČR). 2006.
- Skokan, Filip. Identita Rusínů na Podkarpatské Rusi. 2007.
- Kuptíková, Kateřina. Integrace novodobých českých migrantů na Floridu - Panama City (případová studie). 2008.
- Rulíčková, Jana. Integrace romské menšiny do majoritní společnosti (na příkladu romských dětí a mládeže v Pardubicích a Hradci Králové). 2009.

- Jegrmanová, Kateřina. „Jednou stigma-navždy stigma?“ : sociální reintegrace bývalých uživatelů návykových látek. 2012.
- Kučírková, Olga. Jóga v České republice: příkladová studie systému jóga v denním životě. 2005.
- Pavlíková, Anežka. Komparace studijních oborů Komunitní studia a Humanitní studia Filozofické fakulty Univerzity Pardubice. 2011.
- Ševčíková, Lucie. Komunikační dovednosti tazatele v sociálním výzkumu : (shrnutí zkušeností z terénního výzkumu v Dolní Rovni). 2004.
- Hrouzková, Martina. Konflikt jako důsledek střetávání odlišných kultur? : Pobytové středisko Seč - obec Seč. 2005.
- Štefanča, Branislav. Konflikty jako odraz sociálního vyloučení v prostředí romské osady. 2006.
- Šenk, Martin. Krása a móda jako životní styl z pohledu mužů pravidelně navštěvujících fitness centra. 2009.
- Jirsák, Jan. Kulaci tehdy a dnes: osobní a historické narativy. 2012.
- Palečková, Zuzana. Kulturní symboly obyvatel Kyrgyzstánu. 2007.
- Popela, Jaroslav. Kulturní život v obci Dolní Roveň. 2004.
- Holoubek, Leoš. Kyrgyzstán: Nezaměstnanost v zemědělství. 2007.
- Masníková, Helena. Kyrgyzstán : transformace pastevecké společnosti. 2006.
- Řezníčková, Michaela. Lidové léčitelství v Podkrkonoší. 2006.
- Ulbrich, Jan. Malochovatelství na české vesnici na příkladu obce Široký Důl na Poličsku. 2005.
- Šubrtová, Jana. Mentálně postižení mezi námi. 2005.
- Kapitán, Martin. Média a masová komunikace v Rovni. 2005.
- Zikuda, Petr. Mé druhé já - virtuální já Život hráče online RPG her. 2012.

Bláhová, Romana. Město Cheb po 2. světové válce očima pamětníků (Česko-německé vztahy v této lokalitě). 2007.

Horváthová, Lucie. Memoráty Romů na 2. světovou válku. 2005.

Flégrová, Klára. Minulost a současnost bydlení na české vesnici na příkladu obce Dolní Roveň. 2004.

Höklová, Lucie. Mongolská etnická menšina v Letovicích. 2005.

Pavlů, Šárka. Mladé Otaku – inspirace pocházející z Asie aneb Fanoušci moderní japonské a korejské kultury v Čechách. 2012.

Balajová, Radka. Mladí lidé na půli cesty k domovu. 2012.

Veselá, Martina. Módní blog jako životní styl. 2012.

Kubátová, Dita. Multikulturní přístup při poskytování zdravotní péče. 2006.

Vrchlabský, Štěpán. Murals (nástěnné malby) v Severním Irsku - etnicita, teritorium a grafické symboly. 2005.

Dlabolová, Soňa. Nelegální migrace cizinců přes česko-polské hranice : (oblast Krkonoš). 2006.

Křivánková, Jana. Nemasová subkultura – alternativní způsoby stravování uvnitř hardcore punkové scény. 2013.

Herynková, Lenka. (Ne)zaměstnanost Romů v Pardubicích. 2006.

Beseda, Jan. Nástin socialistické urbanizace na příkladu Žďáru nad Sázavou. 2004.

Hlisniková, Pavla. Národnostní pluralita žadatelů o azyl v přijímacím středisku ve Vyšních Lhotách. 2005.

Čermáková, Lucie. Názory mládeže na sociálně patologické jevy. 2004.

Kadlčák, Ondřej. Obraz muslima a islámu v českých médiích a v české společnosti. 2006.

Válková, Barbora. Osamělé matky s dětmi a problematika jejich bezdomovství. 2005.

Sabela, Tomáš. Podnikatelé v obci Dobrzeń Wielki. 2008.

Řechková, Kristýna. Politická kultura a obecní politika. 2004.

Staňková, Dana Alexandra. Poradenství pro nezaměstnané na úřadech práce v Pardubickém kraji. 2005.

Králová, Pavlína. Postavení oběti a pachatele partnerského násilí. 2006.

Urbanová, Lenka. Postavení uprchlíků v České republice. 2004.

Rohlenová, Pavlína. Postavení ženy v české rodině. 2006.

Charvátová, Pavlína. Postoj romských dětí k majoritní společnosti. 2011.

Postsovětský Kyrgystán v procesu politické transformace

Šmíd, Oldřich. Problematika menšin v českých školách : (na příkladu romských dětí v Hranickém regionu). 2006.

Problematika extremismu z antropologického hlediska

Proč klienti navštěvují neziskovou organizaci

Pajerová, Lenka. Přejímové rituály u Romů v Pardubicích. 2011.

Švecová, Anežka. Působení Mezinárodní křesťanské misie u Romů v okolí Spišské Nové Vsi. 2008.

Bocan, Miroslav. Reálný socialismus jako kulturní fenomén z dnešní perspektivy. 2005.

Spálenský, Adam. Řecká komunita v České republice. 2005.

Zollmannová, Hana. Regionální stravovací zvyky při oslavách Vánoc. 2007.

Machálková, Veronika. Role a postavení kyrgyzských žen v rámci tradic a jejich proměny v době socialismu a postsocialistické transformaci. 2006.

Sobotková, Monika. Role azylového domu v životě bezdomovce. 2013.

Hadáčková, Drahomíra. Role neziskového sektoru v mikroregionu Litomyšl - činnost neziskových organizací zaměřených na charitativní a sociální pomoc. 2008.

Gottvaldová, Klára. Romové v Pardubicích. 2004.

Kovandová, Zuzana. Romové a romství. 2004.

- Havran, Jiří. Romové v okrese Vsetín. 2006.
- Romská rodina: sonda do procesu změn v rodinných vztazích romské rodiny
- Krajníková, Lucie. Romské dítě na české škole. 2006.
- Merhoutová, Markéta. Romské ženy a dvojí nerovnost: genderová a etnická emancipace. 2013.
- Rebendová, Eva. Rozhovory o zdraví a nemoci s Romy v Ústí nad Labem. 2008.
- Hrčková, Monika. Skautské ideály v současnosti: případová studie skautského střediska v Čáslavi. 2006.
- Vyskočil, Roman. Smrt a pohřeb na současné vesnici. 2007.
- Hrabáčková, Anna. Smrt dnes a smrt v Dolní Rovni. 2005.
- Klán, Jan. Socialismus a postsocialismus v obci Sáňy na Poděbradsku. 2006.
- Stojaspalová, Barbora. Sociální aspekty zenového buddhismu - na příkladu zenové školy Kwan Um. 2005.
- Kaplan, Jan. Sociální funkce humoru ve venkovském prostředí. 2005.
- Krupičková, Monika. Socialistická každodennost Žďáru nad Sázavou : (sociální antropologie vzorného socialistického města z období 50.- 80. let). 2004.
- Krupičková, Petra. Sociální mobilita v obci Sáňy na Poděbradsku - příspěvek k procesu odstraňujícímu důsledky redistribuce. 2005.
- Paterová, Markéta. Sociální situace Romů a její mediální prezentace na příkladu Matiční ulice v Ústí nad Labem. 2008.
- Andertová, Šárka. Sociální specifika lidí z cirkusového prostředí se zaměřením na Českou republiku. 2007.
- Pavlíček, Petr. Sociální stratifikace vybrané romské osady v oblasti severního Gemeru, ve vztahu k rituální čistotě. 2012.
- Zíma, Stanislav. Sociální vlivy organizační struktury firmy na zaměstnance. 2008.

- Poňuchálek, Filip. Sociální vyloučení a jeho důsledky v lokalitě v Břeclav. 2007.
- Panušová, Lucie. Sociální vztahy v kolektivu vybrané mateřské školy. 2004.
- Šmída Karkovský, Jan. Socioekonomická komparace města a venkova v současném Kyrgyzstánu. 2007.
- Helán, Miroslav. Socioekonomický význam příbuzenských skupin tradiční romské společnosti. 2007.
- Bartoníčková, Zuzana. Současná jazyková situace Romů v Pardubicích. 2008.
- Dvořáková, Jitka. Současné česko-rakouské vztahy v pohraničí jižní Moravy pohledem Čechů. 2008.
- Špeldová, Iveta. Současné podmínky pobytu uprchlíků v České republice. 2005.
- Ceé, Vojtěch. Specifika neonacistického hnutí Skinheads na Liberecku. 2009.
- Jirouš, Martin. Sport a socializace, sportovní vyžití ve městě Milovice a vliv sportu při adaptaci občanů. 2008.
- Luxová, Martina. Sport a sportovní vyžití v obci Široký Důl. 2005.
- Míchalová, Andrea. Sport bez bariér se zaměřením na kolektivní sporty. 2013.
- Novotný, Lukáš. Stáří ve městě Přelouč: na příkladu dvou domovů pro seniory. 2005.
- Bakešová, Eva. Svobodné matky v azylových domech. 2010.
- Havlíková, Markéta. Subkultura graffiti a street art jako společenský fenomén. 2013.
- Substinenční techniky českých krajanů v moldavském Goluboje
- Hrstková, Věra. Tradice a inovace bydlení na současné vesnici : (na příkladu obce Široký Důl). 2005.
- Konášová, Zuzana. Transformace sňatkové aliance u Pamírců v autonomní oblasti horském Badachšanu. 2007.
- Píšová, Michaela. Tři sestry. 2007.
- Hoduláková, Aneta. Turkmenské svatební rituály v procesu transformace (na příkladu regionu

- Nochur). 2007.
- Kissová, Blanka. Tvorba romských insitních výtvarníků na středním Slovensku. 2008.
- Janas, Jakub. Udržování identity řecké menšiny na severní Moravě a ve Slezsku. 2008.
- Čech, Libor. Úloha islámské religiozity v procesu transformace kyrgyzské, tádžické a turkmenské společnosti. 2007.
- Petrák, David. Upíři v Čechách : (antropologický pohled na jednu ze subkultur moderní společnosti). 2004.
- Šorš, Pavel. Uživatelé Domu na půli cesty. 2010.
- Rešlová, Veronika. Vězeňský systém v České republice - život za vysokou zdí. 2005.
- Jarkuliš, Lukáš. Virtuální identita hráčů MMORPG a jejich motivace ke hraní. 2013.
- Vliv krajské péče na kolektivní identitu českých krajanů v meziválečném období (na příkladu obce Ivanovo Selo)
- Dušek, Libor. Vliv přírodního prostředí na žebříček hodnot kyrgyzských pastevců a obyvatel Biškeku. 2006.
- Fantl, Zdeněk. Volnočasové aktivity dětí a mládeže na sídlišti Fibichova v Chrudimi. 2012.
- Vaňková, Markéta. Volnočasové a kulturní aktivity obyvatel Dolní Rovně dříve a dnes. 2004.
- Mahler, Tomáš. Vstup Turecka do EU. 2012.
- Novotná, Hana. Vysoká kultura vs. místní kultura : lidová a populární kultura v obci Dolní Roveň. 2005.
- Šebková, Anna. Využití volného času v obci Široký Důl. 2005.
- Cuprišinová, Veronika. Využívání přírodních zdrojů pro léčebné účely na současné vesnici. 2005.
- Šmahelová, Kateřina. Výchova dětí muslimských přistěhovalců v ČR (případová studie - irácké děti v Hlinsku). 2008.
- Kafková, Vendula. Výroční tradice ve společenském životě současné vesnice : (na příkladu

obce Široký Důl). 2005.

Wilflingová, Renata. Vývoj soužití Čechů a Němců ve Šluknovském výběžku. 2005.

Kolářová, Petra. Vývoj zemědělství v obci Sáňy ve 20. století. 2006.

Ponocná, Petra. Význam stravy a stravování jako specifického kulturního symbolu na Rychnovsku. 2011.

Pitaš, Jiří. Vzdělání a vzdělávací reprodukce na příkladu obce Široký Důl. 2008.

Kotrbatá, Ivana. Vzdělávání vietnamských dětí v oblasti Šluknovského výběžku. 2005.

Mrákava, Jakub. Vztahy v nohejbalové komunitě na Pardubicku. 2007.

Došková, Soňa. Zahraniční studenti v Hradci Králové. 2007.

Galočík, Jiří. Změny stravovacích návyků na současné vesnici (na příkladu obce Široký Důl). 2007.

Vosáhlo, Michal. Způsob života Latinoameričanů v ČR - případová studie Pardubice. 2009.

Židovská identita v současnosti

Ondroušková, Markéta. Židovská komunita v České republice. 2006.

Nováková, Edita. Život Arabů v České republice. 2004.

Karbašová, Kristina. Život s roztroušenou sklerózou z pohledu nemocného a jeho nejbližšího okolí. 2013.

Kopecká, Martina. Život Ukrajinců ve východních Čechách. 2011.

Procházková, Eva. Život v pohraničí za socialismu a dnes. 2005.